

Neznansko dolga je bila noč, kar ni se hotelo zdaniti.

Zjutraj so odšli orožniki na patroljo, Tomaža pa so izpustili kakor ptičko iz k'etke. Kosti so ga bolele od trde klopi, pa želodček se je oglašal in noge so ga bolele.

Srečaval je pešce, voznike, kolesarje, motocikliste in avtomobile. Pot je bila dolga in dovolj časa je imel, da je študiral cestni red.

Domov je prišel ves blede. Kako je bilo tu, o tem cestni red molči. To spada že v hišni red.

Ing. Ciril Pirč

Sprehodi pod nebesnim obokom

Drugi sprehod

Komaj je naslednjo soboto očka prestopil hišni prag, že ga je Ksenija peljala k svoji omari, kakor bi mu hotela pokazati veliko tajnost.

„Glej očka, kaj lepega sem naredila ta teden“, vzklikne in mu ponudi svojo mapico, v katero po navadi spravlja umotvore svoje risarske umetnosti.

„Kaj pa si zopet narisala? Kako novo cvetko, ki sta jo našli z mamico na sprehodu ali metuljčka, ki si ga ujela? Ali celo Bohinjsko jezero v sončnem svitu?“ vpraša očka in odpira mapo.

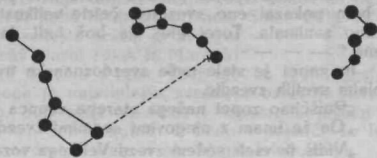
„O ne! Vse več. Zvezdice, ki sem jih spoznala prejšnjo soboto. Le poglej!“

In res! Iz mape vzame začudeni očka tri pole nebesnomodrega papirja, na katerem so bile prilepljene zvezdice, izrezljane iz zlatega papirja. Na eni sliki je bil Veliki voz, na drugi Mali voz in na tretji Kasiopeja.

„Glej, glej, srček, pa kako so podobne resničnim ozvezdjem na nebu! Ali si vse to kar sama napravila?“

„Skoraj! Že v ponedeljek sva šli z mamico v Staro Fužino v trgovino in kupili moder in zlat papir. Popoldne pa sem s škarjicami izrezala zvezdice. Sedem za Veliki voz, sedem za Mali voz in pet za Kasiopejo.“

„Kdo pa ti je pokazal prava mesta, kamor si prilepila zvezdice?“

Veliki in Mali voz, Kasiopeja

„Mamica mi je s svinčnikom naredila znamenja. Pomagali pa sva si s tvojim zvezdnim atlasom. In še celo ven sva tekli zvečer, da sva pri-
merjali moj izdelek z ozvezdji na nebu.“

„Pa tu vidim, da si nekatere zvezdice izrezala z več zobčki, druge pa
zopet z manj zobčki.“

„Da, očka, saj vidiš, da niso vse zvezdice enako svetle. Pa sem tudi
na svojih podobicah bolj svetle zvezdice izrezala z več zobčki, manj svetle
pa z manj zobčki.“

„Vidiš, napravila si, kar so delali že prvi zvezdoznanci v davni pre-
teklosti. Razdelili so vse zvezde, ki so jih videli s prostim očesom, v šest
velikosti. Najsvetlejše zvezde so šteli k prvi velikosti, one, ki se s prostim
očesom v temni jasni noči komaj še vidijo, k šesti velikosti. Seveda nima
ta razdelitev nič opravili s pravimi velikostmi zvezd, ki so velika sonca,
kakor naše Sonce, pa tako neizmerno daleč, da jih vidimo samo kot svetle
točke.

Dosedaj si se seznanila z nekaterimi zvezdicami druge velikosti. Obe
zadnji kolesi ter vse tri zvezdice ojnice Velikega voza, eno zadnjih
koles Malega voza, Tečajnica in naposled najsvetlejše tri zvezde
Kasiopeje so druge velikosti.

Zvezde, ki so svetlejšje, štejemo v prvo velikost.

To so najsvetlejšje in najlepše zvezde na nebu. Dvajset jih je na
celem nebu; pri nas jih pa vidimo le petnajst, ostalih pet nam je vedno
skritih na južnem nebu!“

„Oh! Ali bom kmalu spoznala tudi kako zvezdico prve velikosti?“

„Seveda, še danes ti bom pokazal tri zvezde prve velikosti; najlepšo
in obenem najsvetlejšo pa boš videla šele pozimi v Ljubljani. Še prej pa
ti bom pokazal eno zvezdico četrte velikosti, ki te bo gotovo prav po-
seбно zanimala. Torej glej, da boš tudi danes po večerji hitro priprav-
ljena.“ — — —

In zopet je stala naša zvezdoznanska trojica pod nebesnim obokom,
polnim svetlih zvezdic.

„Poiščimo zopet našega starega znanca Veliki voz.“

„Ga že imam z njegovimi sedmimi zvezdami!“

„Vidiš, in vseh sedem zvezd Velikega voza ima tudi svoja lastna imena
in sicer arabska. Arabci so bili namreč v srednjem veku nekaj časa nosilci
kulture. Predvsem so prevzeli od Grkov ustanovljeno naravoslovno vedo,
jo gojili in razširjali. Zato je tudi velika večina lastnih imen zvezd arabskih.
Od sedmih imen zvezd Velikega voza si hočemo zapomniti samo ime
srednje zvezde ojnice. Ime ji je ‚Mizar‘, kar se pravi po naše plašč.

In sedaj pokaži, če imaš dobre očke. Čisto, čisto blizu ‚Mizarja‘ je
mala zvezda četrte velikosti, ki so jo Arabci krstili ‚Alkor‘, kar se pravi
jahaček. Ker jo je mogoče videti le z dobrimi očmi in ob ugodnem vre-
menu, je ta zvezdica služila starim narodom, da so na nji preizkušali vid.“

„Jo že vidim. Na isti strani je Mizar, kakor Mali medved.“

„Res je. Sedaj vidim, da imaš dobre oči. Če bi bila deček, bi te
gotovo potrdili k vojakom, saj so vid mladeničev v starih časih preizkušali
ravno na teh dveh zvezdicah.

Sedaj pa poglej naravnost nad svojo glavico, samo pazi, da si ne
zlomiš tilnika. Ravno nad nami sije zelo svetla zvezda prve velikosti. Pra-
vimo, da je v zenitu (temenišču). Ime ji je ‚Deneb‘. Seveda zopet arabsko
ime, po slovensko se pravi to ‚rep‘.

„Ta zvezda pa gotovo spada k ozvezdju, ki ima ime po kakšni živalci.“

„Uganila si! Deneb je najsvetlejša zvezda v ozvezdju ‚Laboda‘. Še pet zvezd poišči, ki tvorijo skupaj z Denebom obliko križa. Zato imenujejo nekateri to ozvezdje tudi Severni križ.“

Seveda tudi pri tem ozvezdju kaj težko najdeš obliko laboda. Deneb je rep, obe ostali zvezdi, ki sta skoraj v ravni črti z njimi sta trup in glava in po dve zvezdi na desni in na levi pa peruti.

Po neki grški bajki je vzel Phaeton, mali sinko sončnega boga očelov sončni voz. Konji se splašijo. Dirjajoči voz pusti ognjen tir za seboj — rimsko cesto —, ki jo vidimo na nebu. Phaeton pade v reko Eridanus. Njegov najboljši prijatelj, ki je imel krasen glas, je bil radi Phaetonove smrti neutolažljiv. Bogovi so se ga usmili ter ga kot laboda postavili med zvezde, kjer so baje slišali njegove žalostinke — labodjo pesem.

Po neki drugi bajki se je znameniti grški pevec Orfej ob svoji smrti spremenil v laboda in bil prestavljen med zvezde v bližino svojega glasbila — lire.“

„Ki mi ga boš gotovo kmalu pokazal.“

„I seveda, takoj. Le malo proli zahodu poglej, svetla zvezda prve velikosti se ti smehlja nasproti. Najsvetlejša, kar jih vidiš danes na nebu. Četrta po svetlobi je na celem nebu in druga pri nas. Samo Sirij, ki ga bomo spoznali pozimi, je še svetlejši. Ime ji je Wega.“

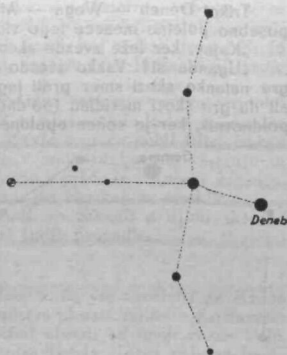
„Tako se je pisal tudi naš slavn rojak iz Moravč!“

„Pa nima ta zvezda nič opraviti z njim. Tudi njo so krstili Arabci. Izraz pomeni ‚Padajoči‘. Wega je najsvetlejša zvezda v ozvezdju ‚Lira‘. Ozvezdje ni posebno veliko. Štiri male zvezdice v neposredni bližini te kraljice zvezd, ki tvorijo majhen četverkotnik, ti bodo v pomoč, ko boš iskala Wego in Liro tudi ob drugih urah in ob drugih letnih časih.“

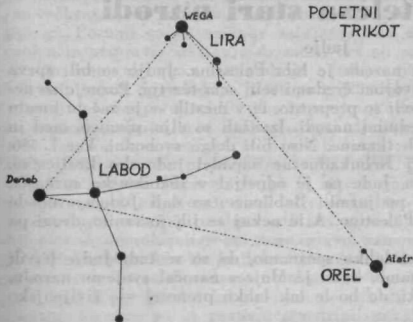
Sedaj pa še tretjo zvezdo prve velikosti, pa bo za danes skoraj dosti.

Poglej jo tam južno od Deneba in Wege.

Če vse tri zvezde v mislih povežeš z ravnimi črtami, dobiš obliko enokrakega trikota, s to tebi sedaj še neznanu zvezdo v trikotnem temenu. Ime ji je Atair in je najsvetlejša zvezda v ozvezdju ‚Orel‘. Posebno si ga boš zapomnila skupno z dvema manj svetlima zvezdicama, na vsaki strani Ataira ena. Vse tri leže v ravni črti, ki kaže skoraj natančno proti Wegi. Tudi Atair je arabsko ime in pomeni ‚leteči‘.

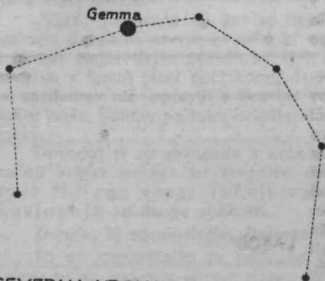
LABOD

Trikot Deneb — Wega — Atair imenujemo tudi polefni trikot, ker ga posebno poletne mesece lepo vidimo.“

„Kajne, ker leže skoraj natanko na jugu.“

„Uganila si! Vsako zvezdo ali ozvezdje opazujemo najlepše, kadar gre natanko skozi smer proti jugu. Pravimo, da zvezda takrat kulminira, ali da gre skozi meridian (poldnevnik) našega opazovališča. Pravimo mu poldnevnik, ker je sonce opoldne tudi v meridianu.

SEVERNA KRONA

zašla, je zvezda prve velikosti ‚Arktur‘ in ozvezdja ‚Boötes‘. Arktur je četrta najsvetlejša zvezda izmed vseh, ki jih vidimo.

Glejta, glejta, kako hitro mine čas v pogovoru z zvezdicami,“ še pripomni očka, ko je pogledal na uro, „kar pozno je že postalo, treba bo iti domov. Poslovi se za enkrat od lepih poletnih zvezdnatih noči. Naš prihodnji sprehod bo že v Ljubljani. Takrat pa boš spoznala lepa ozvezdja, ki krase jasne zimske noči.“ — In zatopljeni vsak v svoje misli, so se vrnili naši sprehajalci domov.

(Konec prihodnjič.)

Pavle Kveder

Kako so skrbeli za moč in spretnost svojega telesa stari narodi

Judje

Prvotna domovina tega naroda je bila Palestina. Judje so bili sprva pastirski narod, ki se je s svojimi čredami selil sem ter tja. Pozneje so nekateri postali poljedelci. Živel so preprosto, le v mestih se je začelo kmalu razkošje. Trgovali so s sosednimi narodi. Izvažali so olje, pšenico, med in balzam, za to pa so dobivali tkanine. Niso bili dolgo svobodni, ker l. 586. pr. Kr. je babilonski kralj Nebukadnezar napadel judovsko kraljestvo. Do tal je porušil Jeruzalem, Jude pa je odpeljal v babilonsko sužnost. Ko pa so pozneje Perzijci podjarmili Babilonce, so dali Judom svobodo in jim dovolili povratek v Palestino. A le nekaj se jih je vrnilo, drugi pa so se razkropili po svetu.

Iz svetega pisma samega lahko spoznamo, da so se tudi Judje bavili s telesnimi vajami. Tam čitamo, kako je Mojzes naročal svojemu narodu, da naj bo hraber in junaški, da bo le tak lahko prenesel vse življenjske napore in težave.